

Meclis Konuşmalarının Eleştirel Söylem Analizi: 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun Ek 16'ncı Maddesi Örneği

Tuncay Narin*¹ ¹ Sakarya Üniversitesi, Rektörlük, İç Denetim Birimi, Sakarya, Türkiye. **AÇIK ERIŞİM**

*SORUMLU YAZAR

Tuncay NARİN

 tuncaynarin@sakarya.edu.tr

GELİŞ 16 Ekim 2025

KABUL 27 Kasım 2025

ATIF

Narin, T. (2025). Meclis konuşmalarının eleştirel söylem analizi: 6831 sayılı Orman Kanunu'nun Ek 16'ncı maddesi örneği.

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi

Ormancılık Dergisi, 21(2), 325–339.

<https://doi.org/10.58816/duzceod.1804903>

TELİF HAKKI

© 2025 Narin. Bu, [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. Bu lisans, orijinal yazar(lar)a ve kaynağa uygun şekilde atıfta bulunulması, lisansa bir bağlantı sağlanması ve yapılan değişikliklerin belirtilmesi koşuluyla, ticari olmayan amaçlarla herhangi bir ortam veya formatta kullanıma, paylaşmaya, uyarlamaya, dağıtmaya ve çoğaltmaya izin verir.

Bu çalışmada, 2018 yılında Orman Kanunu'nda yapılan ve kamuoyunda 2/B uygulamasına benzetilen ek madde-16 değişikliği üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki yasalaşma sürecinde, farklı siyasi partilere mensup milletvekillerinin konuşmaları eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Teun A. van Dijk'in modeli temel alınarak yapılan analizde, CHP, MHP, HDP ve AKP milletvekillerinin söylemleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçları, muhalefet partileri (CHP, MHP, HDP) milletvekillerinin ek madde-16'yı "rant, yağma, orman talanı, Anayasa ihlali" gibi eleştirel kavramlarla çerçevelediğini ve yasanın ormansızlaşmayı hızlandıracağını savunduğunu ortaya koymuştur. AKP ve dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı ise düzenlemenin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu, tarım arazilerini kurtaracağını, depreme dayanıklı yerleşim yerlerinin kurulmasına olanak sağlayacağını ve sürecin şeffaf bir şekilde hem devlete hem de millete kazandıracağını ifade etmiştir. Çalışma, orman politikalarının Meclis'teki tartışmalarda ideolojik ayrışmalarla şekillendiğini ve söylemlerin genellikle bilimsel veriden ziyade siyasi argümanlara dayandığını göstermektedir. Kapitalist ekonomik anlayışlar nedeniyle ormanlar üzerine büyük yük oluşturulduğu, ormanların tarihsel olarak siyasi bir rant aracı olarak görüldüğü ve orman sayılan yerleri daraltan yasal düzenlemelerin yapıldığı ortaya konulmuştur. Yasa yapım sürecinde daha kapsamlı bilgilendirmeye toplumsal katılım ve uzlaşının sağlanması ve bu tür değişikliklerin etkilerinin izlenmesi gerekmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

ek madde-16, meclis tartışmaları, söylem analizi, ormansızlaşma

Critical Discourse Analysis of Parliamentary Speeches: The Example of Additional Article 16 of the Forest Law No. 6831

In this study, the speeches of members of parliament from different political parties during the legislative process in the Turkish Grand National Assembly concerning the 2018 amendment to Article 16 of the Forest Law—commonly compared to the 2/B application in public discourse—were examined using critical discourse analysis. Employing Teun A. van Dijk's model, the discourses of deputies from the CHP, MHP, HDP, and AKP were compared. The research results revealed that opposition party deputies (CHP, MHP, HDP) framed Additional Article 16 with critical terms such as “rent-seeking,” “plunder,” “forest destruction,” and “constitutional violation,” arguing that the law would accelerate deforestation. Conversely, the AKP and the then Minister of Forestry and Water Affairs asserted that the regulation was a necessary measure, claiming it would preserve agricultural land, facilitate the establishment of earthquake-resistant settlements, and benefit both the state and the nation transparently. The study demonstrates that forest policies were shaped by ideological divisions within parliamentary debates and that the discourse was predominantly grounded in political arguments rather than scientific data. It also reveals that capitalist economic approaches have placed a significant burden on forests, that forests have historically been viewed as instruments for political gain, and that legal regulations have been enacted to reduce areas designated as forests. Ensuring social participation and consensus through more comprehensive information during the law-making process and related changes is essential.

KEYWORDS

additional article 16, parliamentary debates, discourse analysis, deforestation

1. GİRİŞ

İnsan yaşamı için vazgeçilmez bir doğal kaynak olan ormanlar ve insanoğlu arasındaki etkileşim, insanlığın var oluşuna dayanmaktadır. Bu etkileşimli ilişki arasındaki yasal düzenlemeler 10. yy.'da Fransa'da, 11. ve 12. yy.'da Almanya'da başlayarak 19. yy.'da günümüzdeki şeklini almıştır (İnal, 1969). Ülkemizde ise ormancılık alanındaki yasal düzenlemeler çok daha sonraları ortaya çıkmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerin sürekli değişim göstermesi, güncellenmesi ile orman varlığında azalma devam etmiştir. Orman varlığında azalma Cumhuriyet tarihi boyunca belirli dönemlerde zirve yapmış, belli dönemlerde ise dengeli politika izlenilerek asgari düzeyde kalmıştır (Aydın Coşkun, 1999).

Osmanlı Devleti zamanında ormancılık açısından alınan en radikal karar, Fransızların etkisiyle çıkarılan Orman Nizamnamesi olmuştur. 1937 yılına kadar devam eden bu nizamnamenin etkisi 3116 sayılı yasa ile ortadan kaldırılmıştır. Çıkarılan bu yasal düzenleme ile ormanlar devlet mülkiyeti altına girmiş ve parasız yararlanma ortadan kaldırılarak daha katı kurallar ile ormanlar korunmaya başlanmıştır (Gümüş, 2018). Bu yasal düzenleme ormanlardan gelişigüzel faydalanan halkın tepkisini çekmiştir (Toksoy vd., 2005).

Ormancılık politikası, toplum ve orman kaynakları arasındaki ilişkiye bağlı olarak ormancılık amaçlarını belirleyen ve bu amaçları gerçekleştirmek için gerekli düzenlemeleri yapan alandır (Gümüş, 2004; Erdönmez vd., 2010). Tanımdan da anlaşıldığı gibi toplumun ormanlardan beklentileri ve ormanların topluma ne verebildikleri ifade edilmektedir. Bu ikili arasındaki denge sağlandığı sürece ormanların sürekliliği gerçekleşmiş olacaktır. Günümüz toplumu ve kapitalist ekonomi anlayışı yüzünden, ihtiyaçların sınırını tespit etmek oldukça zorlaşmıştır. Aslında sınırsız olan isteklerdir. Kapitalist ekonomilerde istekler ihtiyaç olarak görülür ve bu istekleri karşılamak için çözüm yolları aranmaktadır. Fakat bütün isteklerin karşılanması çabası ormanlar üzerinde büyük yük oluşturur (Erdönmez ve Yurdakul Erol, 2021).

Çok partili döneme geçişin başlangıcından sonra siyasi partiler orman-köylü arasındaki çatlağı kapatmak yerine kullanmayı seçmişler, ormanlar siyasi amaçlar için kolayca harcanabilen kaynak haline gelmiştir. Orman suçlarının artması ve bu suçlara karşı sürekli af yasalarının çıkarılması, orman-köylü ilişkilerini çıkılmaz noktaya getirmiştir. 1960 askeri darbesinden sonra hazırlanan yeni Anayasa ile orman-köylü ilişkileri düzeltilmeye çalışılmıştır. 1961 Anayasası'nın 131. maddesi bu şartlar altında düzenlenmiştir. Askeri darbeden sonra oluşan parlamenter sistem ile oy alma uğruna eski uygulamalara hızlıca geri dönmüş, orman köylüsünün sorunları günü kurtaracak seviyede çözülmeye çalışılmıştır. Tüm bunların sonucunda 1970 yılında TBMM'de bulunan tüm partilerin anlaşması ile 131. madde 1255 sayılı yasa ile değiştirilmiştir. 1255 sayılı yasal düzenleme, Türkiye'nin günümüzdeki ormancılık politikasının temel taşlarını oluşturması açısından önem arz etmektedir.

Bu politika, orman-köylü ilişkilerinde sürekli insanı ön planda tutarken, ormanlara geri döndürülemez zararlar vermesi sebebiyle bilinmektedir. Başka bir deyişle mevcut politika ile ormanların siyasi bir rant aracı olarak görüldüğü söylenebilir (Erdönmez ve Yurdakul Erol, 2021).

1973 yılında çıkarılan yasa ile 6831 sayılı Orman Kanunun 2. maddesi değiştirilerek Anayasa değişikliği uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulama ile orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine zemin oluşturulmuştur (Tolunay, 1998). İlerleyen yıllarda da benzer sorunlar devam etmiş, orman-köylü arasındaki sorunlar çözüme kavuşturulamamıştır. 1982 Anayasasının kabul edilmesi de sorunların çözümüne imkân tanımamıştır. Ancak 1982 Anayasayı orman sınırı dışına çıkarma tarihini 31.12.1981 olarak kabul etmiş, bu kabul edilen tarih öncesinde orman vasfını yitiren arazilerin orman sınırı dışına çıkarılması (2/B uygulaması) uygun görülmüştür (Erdönmez, 2013).

2/B düzenlemesi, 1982 Anayasası'nın 169. Maddesiyle yasal zemin kazanmıştır. 'Orman olarak

muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik ve zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz' ifadesi ile orman arazilerini orman dışına çıkarılmasının yolu açılmıştır (Ayaz, 1998; Ayaz ve Türker, 1998). 1986-2000 yıllarını kapsayan 14 yıl boyunca 250 bin ha arazi orman vasfı dışına çıkarılmıştır. 2002 yılında yapılan genel seçimler sonucunda AKP iktidara gelmiş, 2003 yılında 2/B arazilerini satma süreci ivme kazanmıştır. Siyasi iktidar '25 milyar dolar gelir sağlanacak' deyimi ile kamuoyuna bilgi vererek bu süreci hızlandırmıştır (Çağlar, 2012). 2012 yılı dahil 2/B arazilerinden toplam 410 000 ha alan orman vasfı sınırı dışına çıkarılmıştır (Yıldırım ve Ayanoğlu, 2014). Son verilere göre bugüne kadar 626 000 ha alan orman vasfı sınırı dışına çıkarılmıştır (Erdönmez, 2022).

1960'ların sonlarına doğru dilbilimi, psikoloji ve felsefe gibi alanların dilbilimsel çözümlemeleri için kullanılan geleneksel yöntemlere yenilik getirmek amacıyla ortaya çıkan eleştirel söylem analizi (ESC), herhangi bir davranış, eylem ve olayın sorgulanabilir olduğu tezine dayanarak söylem odaklı çözümlemelere eleştirel yöntem ile yaklaşılmasına imkân tanımıştır. ESC, 1980'lerden itibaren multidisipliner yöntem benimsemiş, birçok farklı disiplinden ve bu disiplinlerdeki çeşitli bilimsel araştırma metodlarından faydalanarak hâkim araştırma metodu haline gelmiştir. İletişim ve sosyal bilimler gibi alanlarda uygulanır hale gelerek, bu bilimsel çalışma alanlarındaki problemlerin çözümüne ait söylemin uygulamada ne anlama geldiği, nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkin araştırma yöntemlerinin geliştirilmesinde etkili olmuştur (Wodak, 2014).

Eleştirel söylem çözümlemesinde, söylemi ortaya çıkaran retorik özellikler, kuramcılar tarafından toplumsal ve kültürel olarak incelenerek çözümlenmektedir. Söylemler dil ile anlam kazanır ve söyleyenin ideolojisini yansıtmaktadır. Egemen sınıf tarafından oluşturulan ideoloji, söylem ile toplumsal pratiğe evrilir ve toplumun tümünü hâkimiyet altına alan bir etkiye sahip olur. İktidar sınıfın söylemlerinin eşitsizliğe dayalı baskın düzeni nasıl meşru hale getirdiğini ve sürdürdüğünü anlamak ve yorumlamak için dil analizine ihtiyaç duyan eleştirel söylem çözümlemesi, iktidar-güç ve ideoloji arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedeflemiştir (van Dijk, 1993; Fairclough, 1992).

ESC'nin karakteristik özellikleri incelenmeden önce, söylem tanımlanmalıdır. Söylem, soyut bir alanı ifade eden ve sosyal yapının dinamikleriyle şekillenen bir olgudur. Fotoğraflar, kelimeler ve renkler; anlam taşıdıkları ve ilettikleri için söylemin bir parçasıdır. Söylemin oluşumu, sürdürülmesi ve yeniden üretilmesi süreçlerinde eleştirel söylem analizi önemli bir rol üstlenir (Fairclough vd., 2011).

Söylem, cümlelerde bulunan dilsel yapıları da barındıran ve cümlelerin karakterindeki değişimleri kurallara dayanarak belirleyen toplumsal bağlar ve süreçlerle örtüşmektedir. Toplumsaldaki bu ilişkinin ortak yönü de dildir. Bu dil, ideoloji tarafından çevrelenmiştir. Söylem, yapılar tarafından şekillendirilir, aynı anda yapıları şekillendirerek yeniden anlamlı yapıya dönüşümüne katkı sağlar. Bu yapılar, direkt söylemsel/ideolojik bir doğaya sahiptir. İdeoloji maddi karakterlere sahiptir; söylem ise, nesneler aracılığıyla anlam oluşumuna katkı sağlamaktadır (Fairclough, 2003).

Söylem, genel anlamda bireylerin fikir ve düşüncelerini başkalarına aktarılmasına imkân sağlayan, yazılı veya sözlü iletişim araçları olarak tanımlanabilir. Dilin kullanım biçimleri ve bu kullanım sırasında ortaya çıkan anlamaların irdelenmesi, söylem çözümlemelerinin önemini artırmıştır. Özellikle siyasi politikanın meşrulaştırılması sürecinde başvurulan söylem, siyasi tartışmaların ve siyasi yapının yapı taşı oluşturur. Bu durumda söylem analizi toplumsal ve siyasi süreçlerin anlaşılabilmesi için kritik bir metodolojik araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakmak, 2019).

Bir yazılı metnin geri planında yer alan ideolojik nesnelerin belirlenmesi ve söylemin bu ideolojik yapı içerisinde nasıl kurgulandığının çözümlenmesi, bireylerin toplumsal ve bilişsel farkındalık düzeylerinin artmasına destek olmaktadır. Bu ifade doğrultusunda, eleştirel söylem çözümlemesi;

metinlerin yalnızca dilsel yapılarını değil, aynı zamanda bu yapılar aracılığıyla inşa edilen toplumsal anlamları, güç ilişkilerini ve ideolojik yönelimleri de ortaya koymayı amaçlayan bilimsel bir yöntemdir (Büyükkantarcıoğlu, 2012).

Bu çalışmanın amacı, farklı ideolojik yönelimlere sahip siyasi parti milletvekillerinin ormanla ilgili konuları nasıl çerçevelediğini eleştirel bir şekilde analiz etmek ve bu söylemlerin kamuoyu algısı ve politika diyalogu için ne gibi etkileri olduğunu araştırmaktır. Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem analizi metodolojisini uygulayarak bu araştırma, ormancılık konularının Meclis Genel Kurul konuşmalarındaki temel ideolojik fikirleri ortaya çıkarmayı ve bu fikirlerin kamuoyu anlayışını ve politika tartışmalarını nasıl etkilediğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

28.04.2018 tarihli ve 30405 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7139 sayılı "Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 17. maddesiyle yapılan ek madde-16 değişikliği üzerine, siyasi parti milletvekillerinin Meclis'te yapmış oldukları konuşmalar söylem analizi yöntemiyle incelenecektir.

Akademik açıdan, söylem analizi çalışmaları, sosyoloji, çevre bilimleri ve psikoloji dâhil olmak üzere çeşitli disiplinlere önemli katkılar sağlayabilir. Özellikle, daha etkili eğitim ve farkındalık kampanyalarının tasarlanmasını geliştirerek toplumda daha büyük bir çevre bilincinin gelişmesini sağlayabilir. Sonuç olarak, politikacıların söylemini analiz etmek, çevre bilincini artırmayı amaçlayan hem bilimsel araştırmalar hem de pratik uygulamalar için değerli öngörüler sağlayabilir. Bu hedeflere ulaşmak için bu çalışma aşağıdaki araştırma sorularını ele almaktadır:

Ek madde-16 yasa değişikliği üzerine meclis kürsüsünden konuşma yapan milletvekillerinin konuşmalarında kullandığı sözcükler eleştirel midir?

Ek madde-16 yasa değişikliğini üzerine hangi siyasi parti milletvekilleri daha çok konuşma yapmış ve eleştirmiştir?

CHP, HDP ve MHP milletvekillerinin, ek madde-16 üzerine yaptıkları konuşmalarda konularına hâkim oldukları söylenebilir mi?

Çalışma bu soruları ele alarak, bu çalışma milletvekillerinin ormancılık konularındaki kamuoyu söylemini şekillendirmedeki rolünü anlamamızı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ormancılık politikalarını iyileştirmek, politika kararlarını bilgilendirmek ve daha dengeli ve bilinçli kamuoyu tartışmalarını teşvik etmek için gerekli olan öngörülerini sunmaktadır. Bu araştırmanın bulguları, politika yapıcılar için önemli etkilere sahiptir, çünkü Türkiye'de ormancılık politikalarının daha adil ve bilinçli bir şekilde düzenlenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın veri setini, 10 Nisan 2018 ile 26 Nisan 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve toplamda 11 birleşimi kapsayan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tutanakları oluşturmaktadır. İncelenen yasa, 19 Nisan 2018 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş, ancak 28 Nisan 2018 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasa tasarısının kabul edildiği 88. Birleşim esas alınarak, bu birleşimden önce ve sonra gerçekleştirilen 5'er birleşim olmak üzere toplam 11 birleşimde yer alan ek madde-16'ya ilişkin konuşma metinleri seçilmiş ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımını benimsemektedir. EŞÇ, dilin toplumsal bir pratik olarak ele alındığı ve söylemin güç, ideoloji ve kimlik ilişkileriyle nasıl iç içe geçtiğini inceleyen bir yöntemdir. Bu bağlamda, Meclis Genel Kurulu'nda gerçekleştirilen yasa görüşmelerinde milletvekillerinin kullandığı dil, belirli politik ve ideolojik konuları nasıl yansıttığı açısından çözümlenmiştir. Araştırmanın veri setini 28.04.2018 tarihli ve

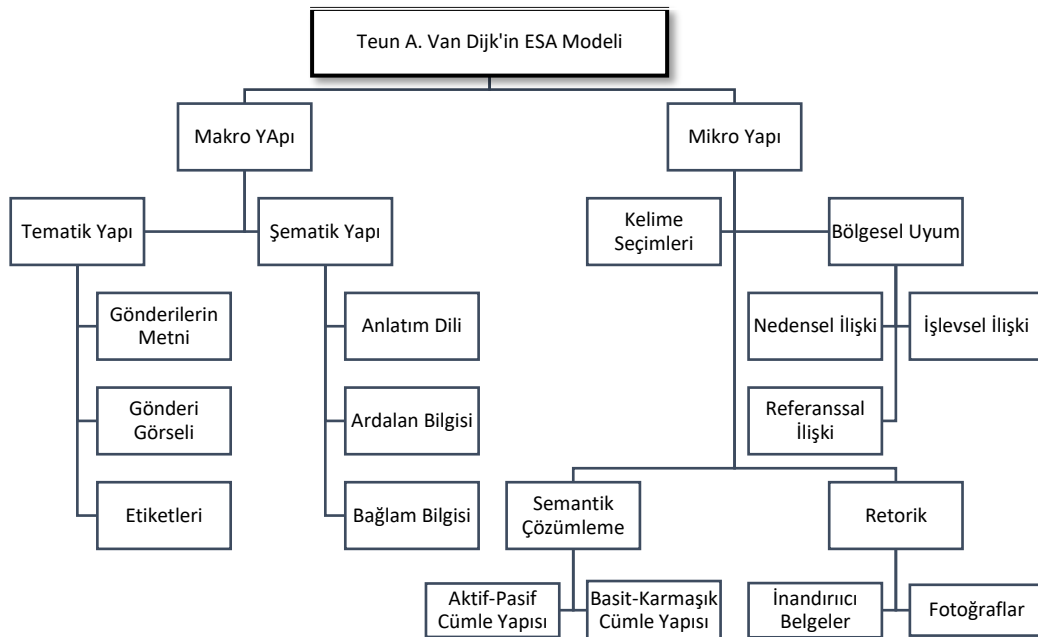
30405 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7139 sayılı Kanun’un 17. maddesiyle yapılan ek madde-16 değişikliği üzerine TBMM Genel Kurulu’nda siyasi parti milletvekilleri tarafından yapılan konuşmalar oluşturmaktadır. Veriler, TBMM Tutanak Dergisi’nden temin edilmiş; ilgili oturumlara ait konuşma metinleri yazılı biçimde çözümlenmiştir. Konuyla doğrudan ilgili konuşmalar analize dahil edilmiştir. Metinlerde kullanılan sözcük seçimleri, tekrarlar, vurgular, özne-yüklem ilişkileri, biz ve onlar karşıtlıkları ve ideolojik söylem göstergeleri (milletin çıkarları, halkın sesi gibi) ifadeler incelenmiştir. Konuşmaların hangi politik bağlamda üretildiği, hangi partiye hizmet ettiği ve söylemin meclis içi güç dengeleriyle nasıl ilişkili olduğu değerlendirilmiştir.

Eleştirel söylem çözümlemesi (Şekil 1), makro ve mikro yapılardan meydana gelmektedir. Metinlerin mikro yapısı ise; sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimi ve retorik çözümlemelerden oluşmaktadır (Özer, 2011). Metinlerin mikro analizinde soyut anlamlar somut kelimelerle ifade edilmektedir (van Dijk, 1988a).

Makro yapılar kendi arasında tematik ve şematik yapılar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bir metnin anlamını ifade etmek için makro yapıya ihtiyaç vardır; makro yapısının düzenlenmesi için de bir form gerekmektedir. Şematik yapı, bu ihtiyacı sağlamaktadır. Şematik yapı içerisinde eksiklik ve karmaşıklık olması durumunda, okuyucu metinde geçen hikâyenin bitmediği, hiçbir anlamı olmadığı sonucuna varır. Haber metinlerinde; ana olay, tarih, bağlam ve arka plan gibi her biri daha küçük kategorize edilebilecek farklı şematik yapılar ortaya çıkmaktadır (van Dijk, 1988b).

Söylemde, cümleler karmaşık yapıda kullanılır. Cümleler genelde gömülüdür. Sentaktik çözümlemede cümlelerin uzun, kısa ve etken, edilgen yapıları da incelenmektedir. Mikro yapı içinde ayrıca önermeler, varsayımlar ve bölgesel uyum da incelenmektedir. Bölgesel uyumda art arda gelen cümleler arasındaki neden-sonuç ilişkisi incelenmektedir. Bunların yanında haberin güvenilirliğini arttırmak için grafik ve istatistik veriler de kullanılmaktadır (van Dijk, 1988a).

Haber metinleri üzerine van Dijk’in geliştirmiş olduğu söylem çözümlemesi, konuşma metinlerinin çözümlenmesi içinde kullanılmıştır. Çünkü toplumsal ve siyasal durumlar sadece gündelik haber söyleminde değil, aynı zamanda konuşma metinlerinin oluşumunu ve yapısını da etkilemektedir. Nasıl ki bir haber farklı muhabir ve gazeteler tarafından ideolojik çerçeveler ile sunuluyorsa, konuşma metinleri de toplumsal ve siyasal meseleleri farklı bakış açısıyla ele alabilmektedir (Solak, 2011).

Şekil 1. Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem analiz modeli (Özer, 2011).

Söylem, tek başına ideolojik saiklerle oluşan bir toplumsal pratik olmasa da, ideolojilerin toplumsal düzeyde yeniden üretilmesi, yapılandırılması ve meşrulaştırılmasında temel bir araçtır. Birey ya da grup üyeleri, söylem pratiklerinde dili hem aktif hem de pasif biçimlerde kullanarak; grup içi ikna, grup dışına karşı savunma, propaganda, meşrulaştırma, onaylanma ve değişim gibi çeşitli iletişim amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırlar. Bu bağlamda, ideolojilerin biçimsel özelliklerini, oluşum süreçlerini ve toplumsal bağlamdaki farklılaşma biçimlerini anlayabilmek için söylemsel ifade biçimlerinin incelenmesi gerekmektedir. Zihinsel temsillerle toplumsal yapı ve pratikler arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır (van Dijk, 2019). van Dijk'in modeli, makro düzeyde tematik yapı ve bağlam analiziyle ideolojik yansımaları ortaya koyma; mikro düzeyde ise dilsel ve yapısal unsurları çözümleme açısından bu çalışma için uygun bir kuramsal zemin sağlamaktadır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekilleri Konuşmaları

Cumhuriyet Halk Partisi adına, Meclis Genel Kurulunda orman vasfı özelliğini yitiren arazilerin orman vasfı dışına çıkarılması üzerine yapılan yasal düzenleme (ek madde-16) konusunda 5 milletvekili (Türabi KAYAN, Kamil Okyay SINDİR, İrfan BAKIR, Orhan SARIBAL ve Utku ÇAKIRÖZER) farklı tarihlerde söz almış ve konuşmalarını gerçekleştirmiştir. CHP Milletvekillerinden Kamil Okyay SINDİR 3 farklı genel kurulda yasa değişikliği üzerine söz almış, benzer konuşmaları tekrar ettiği için 1 konuşması eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Milletvekillerinin yapmış oldukları konuşmalar içerisinde ek madde-16 ile doğrudan ilgili konuşma metinleri genel kurul tutanaklarından seçilerek eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Konuşmacı 1: Türabi KAYAN

Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşma yapan Türabi KAYAN, yasa düzenlemesi üzerine yapmış olduğu konuşmasında *“Bir taraftan 2/B’leri yandaşlarınıza peşkeş çekerken diğer taraftan köylünün, çiftçinin, ormancının, orman köylüsünün elinde bulunan arazileri 2/B’ye çıkarıp, özellikle tapulu arazilerini 2/B’ye çıkarıp onlara satmaya kalkıyorsunuz”,* cümlesini kurmuş, satışa konu edilecek arazilerin sermaye sahiplerine ‘peşkeş’ çekileceğini ifade etmiş, geçim sıkıntısı yaşayan orman köylüsünün bu arazileri satın alacak gücünün olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca satılacak olan arazilerin daha önceden tapulu olduğu belirtilmiş, tapusunun iptal edilerek yeniden satışa konu edileceği ifade edilmektedir. Yine konuşmanın içerisinde geçen ‘yandaş’ sözcüğü ile değerli olan orman arazilerinin hükümet destekçileri tarafından satın alınacağını anlatmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili Türabi KAYAN’ın sözcük seçimlerinden anlaşılacağı üzere mevcut yasal düzenlemenin orman köylüsünün avantajına olmadığı, bu düzenleme ile orman köylüsünün toprak kaybına uğrayacağı yani dezavantajına olduğu vurgulanmıştır. *“Önceden, vatandaşlarımızın dedesinden, babasından kalan arazileri özellikle tapulu olduğu hâlde 2/B’ye çıkartıyorsunuz, 2/B’ye çıkarttıktan sonra da bunları zaman içerisinde kimlere satacağınızı bizler az çok biliyoruz”,* açıklaması ile satışa konu edilecek arazilerin tapusu olduğu hakkında detaylı bilgi verilerek metnin art alan ve bağlam bilgisine yer verilmiştir. Konuşma yasa değişikliği üzerine kurgulanmıştır. Konuşma metni nedensel, referansal ve işlevsel olarak değerlendirildiğinde ise cümleler arasında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmüştür. Metinde geçen konularda orman vasfı dışına çıkarılan arazilerin yandaşlara satılacağı, orman köylüsünün bu satışlardan zarar göreceği vurgulanmıştır.

Orman arazilerinde 2/B uygulamaları geçmişten beri Türkiye’nin kanayan yarasıdır. Kıt olan orman alanlarının madencilik ve mega alt yapı projeleri ile daha da daraltılarak yok edilmesi her siyasi iktidar döneminde gündemdeki yerini korumuştur. Erdönmez ve Yurdakul Erol (2021) tarafından vurgulandığı üzere, kapitalist ekonomilerde istekler ihtiyaç olarak görülür ve bu istekleri karşılamak için çözüm yolları aranmıştır. Fakat yerleşim yeri isteğinin karşılanma çabası ormanlar üzerinden olmaktadır.

Konuşmacı 2: Kamil Okyay SINDİR

Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşma yapan Kâmil Okyay SINDİR yapılacak yasa değişikliğinin, ormanların tahrip edilip yok edilmesine, orman vasfı dışına çıkarılan arazilerin maden şirketlerine rant uğruna feda edileceğine dikkat çekmiştir. Konuşma metninde genelden özele bir akış bulunmakta olup, cümleler arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Orman vasfı dışına çıkarılan arazilerin madencilikten yer altı depo tesislerine varana kadar ekosistemin yok edileceği vurgulanmıştır. Kamil Okyay SINDİR'in yasal düzenleme üzerine kurmuş olduğu cümle ile *“Ki o ilgili kanun maddesi sadece 2/A ve 2/B üzerine ve bir milat koymasına rağmen, 31/12/1981 tarihinden önceki alanları kapsayan bir milat koymasına rağmen, orman vasfının dışına çıkarılma işlemini günümüze kadar ve bundan sonraki süreçte de kolaylıkla, bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulunun kararıyla çıkarılmasını öngören, gerçekten fecaat bir düzenlemeyle karşı karşıyayız”*. konuşma metninde art alan ve bağlam bilgisine yer verilmiş, orman vasfı dışına çıkarılacak arazilerle ilgili düzenlemenin, Anayasada 2/A ve 2/B olarak adlandırılan bir defaya mahsus çıkarılan yasaya dayandırılmış ancak bu birler ve ikilerin sonunun gelmediği ve gelmeyeceğini belirtmiştir. Çağlar (2012), ifade ettiği gibi 2002 yılında yapılan genel seçimler sonucunda AKP iktidara gelmiş, 2003 yılında 2/B arazilerini satma süreci ivme kazanmıştır. Konuşma metinlerinde seçilen sözcüklere bakıldığındaysa, taşlık kayalık olarak adlandırılan yerlerin rant uğruna feda edileceği, hükümet yanlılarına çeşitli tesisleri kurmada arazi temin edildiği ifade edilmiştir. Erdönmez ve Yurdakul Erol (2021), açıkladığı ormancılık politikası ile ormanların siyasi bir rant aracı olduğu söylenmektedir.

Konuşma metni retorik olarak incelendiğinde ise *“Bu düzenleme bu alanların tamamen rantiyeye açıldığına, arsa üretilmesine ve ormanların devlet eliyle tahrip edilmesine, orman alanlarına kurulan yerleşim yerlerini yasal hâle getirmeye, sahillerde ve ormanların içindeki kayalık alanlardaki lüks rezidansların yapımına ve devlete sıcak para girişi sağlamaya yöneliktir”*. cümlesiyle kayalık alanlara ‘lüks rezidans’ yapılacak ifadesi kullanılarak, orman alanlarında gelecekte oluşacak görsel hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca ‘1982 Anayasası’ ve ‘2/B maddesi’ gibi kanuni düzenlemelere yer verilerek inandırıcılık artırılmıştır. *“Bakanlar Kurulunca orman sınırları dışına çıkartılması ve bu alanın iki katından az olmamak üzere başka yerde ağaç dikilmesi”* falan gibi sözlerle, aslında uluslararası hiçbir hukuki metinde *“bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen”*. cümlesi kurularak, AKP hükümetinin orman vasfını kaybetmiş arazileri ekonomiye kazandırmak için, 2/B düzenlemelerini hızlandırmış, verilen arazinin iki katı kadar hazine arazilerine ağaçlandırma yapılacağını ifade etmiştir. Konuşmada orman vasfını kaybetmiş arazilerin satışı için iktidar tarafından yapılan düzenleme eleştirilmektedir. 2/B düzenlemesiyle, Türkiye'nin kıt olan orman alanları daraltılmakta ve orman dışına çıkarılan arazilerin sadece tarım ve hayvancılık gibi belirli amaçlarla kullanılması ve turizm tesislerinin bu alanlarda inşa edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Konuşmacı 3: İrfan BAKIR

Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşma yapan İrfan BAKIR yapılacak yasa değişikliğinin, biyolojik çeşitliliğin ve tüm insanlığın geleceği olan ormanların yok edileceğine dikkat çekmiştir. *“Bir madde Anayasa'ya nasıl aykırı olur?”* diye soracak olursanız, işte örneği bu. Bu maddeyle Anayasa âdeta hiçe sayılmıştır. Ayrıca *“bir yerin bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmemesi”* ifadesi bilimsel ve teknik açıdan asla kabul edilemez. Cümlesi üzerinden konuşma metninin art alan ve bağlam bilgisine bakıldığında, çıkarılmak istenilen yasal düzenlemenin aslında 1982 Anayasasında ıkarılan 2/B düzenlemesinin devamı niteliğinde olduğu, ancak 1982 Anayasasında 1981 yılı öncesinde orman vasfını kaybeden arazilerin orman dışına çıkarılması uygun görülmüşken, 1982 Anayasasının görmezden gelindiği, hiçe sayıldığı ifade edilmiştir. Konuşma metninin 1982 Anayasasına dayandırıldığı görülmüştür. Konuşma metninin referansal ilişkisine bakıldığında ise AKP hükümetinin Anayasayı görmezden geldiği vurgulanmıştır. Konuşma metninde kullanılan sözcük seçimlerine bakıldığında ise ‘rant’, ‘hiçe saymak’ ve ‘kıyım’ gibi sözcükler

seçilerek eleştirel bir dil kullanılmıştır. Konuşma metni retorik olarak incelendiğinde ise *“Hatta bu alanların Habitat Direktifi’ne göre de korunması gerekmektedir. Ayrıca, Anayasa’nın dışında, taraf olduğumuz Biyolojik Çeşitlilik Yasası’na da açıkça aykırıdır”*. ifadesi kullanılarak, inandırıcılığı artırmak için ‘Habitat Direktifi’ ve ‘Biyolojik Çeşitlilik Yasası’ gibi Türkiye’nin taraf olduğu bazı sözleşmelere atıfta bulunulmuştur.

Konuşmacı 4: Orhan SARIBAL

Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşma yapan Orhan SARIBAL yapılacak yasa değişikliği ile yeni yerleşim alanları yaratılacağını, orman alanlarının daraltılacağını ifade etmiştir. Orhan SARIBAL’ın konuşması ana olay, art alan ve bağlam olarak değerlendirildiğinde ise ana olayın verdiği mesaj metinden anlaşılmaktadır. *“Aynı zamanda orman vasfından çıkartılarak yerleşim alanlarını genişletmeye ve yeni yerleşim alanları açmaya olanak sağlamaktadır. O yüzden, kesinlikle bu yasa tasarısı, diktatöryel, yağmacı, talancı ve elbette baskıcı bir yasa tasarısı olarak karşımızda durmaktadır. Tam da neye uymaktadır? AKP ve saray rejimine uymaktadır”*. Ana olay orman alanlarının daraltılması üzerine kurgulanmıştır. Konuşma metni nedensel, referansal ve işlevsel olarak değerlendirildiğindeyse, nedensel ilişki yeni yerleşim yerlerin orman arazilerinden sağlanacağı ifade edilmiştir. İşlevsel ilişkiye bakıldığında, bir cümlede verilen ifadenin açılımı sonraki cümlede yapılmıştır. Referansal ilişkiye bakıldığında, AKP hükümetinin ormanlar konusunda duyarsız kaldığı, ticari kazanç uğruna orman alanlarının başka amaçlar için kullanımına yasal zemin hazırladığı ifade edilmiştir.

Orhan SARIBAL’ın konuşmalarında kullanmış olduğu sözcüklere bakıldığında, ‘diktatör, yağmacı, baskıcı, talancı’ gibi sözcükler seçilerek eleştirel bir dil kullanmıştır. AKP hükümetinin baskıcı olduğunu, diktatörlük rejimi benimsediğini ve orman arazilerini parça parça ederek tahrip ettiğini belirtmiştir. Konuşma metni yasal düzenlemenin sebep olacağı zararlar üzerine kurulmuştur. Konuşma metni retorik olarak incelendiğinde ise inandırıcılığı artırmak için ormanların öteden beri yasa dışı yerleşim yeri olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Konuşmacı 5: Utku ÇAKIRÖZER

Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşma yapan Utku ÇAKIRÖZER konuşmasında *“Değerli milletvekilleri, bu kanun tasarısının ormanlarla ilgili maddeleri de son derece ürkütücüdür; orman kıyımına neden olacaktır”*. ifadesini kullanmış, yapılacak yasa değişikliği son derece korkutucu olduğunu, ormanların yok edileceğini vurgulamıştır. Burada genelleştirme örneği ile tüm ormanların talan edileceği ifade edilmiştir. Konuşma metninde yapılması istenen yasa değişikliğinin art alanı ile ilgili bilgi verilmiş, 1981 yılı öncesinde orman vasfını kaybeden arazilerin orman vasfı dışına çıkarılmasının Anayasa ile düzenlendiği açıklanmıştır.

Retorik olarak inandırıcılığı artırmak için *“Bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen yerler” diyor. Ne olacak? Bakanlar Kurulunca orman sınırları dışına çıkarılarak satılacak”*. cümlesinde bazı bölümler tırnak işareti içerisinde verilmiş, metnin inandırıcılığı artırılmıştır. Konuşma metninde göze çarpan diğer ifadeler ise, sözcük seçimleri olmuştur. *“Ayrıca, kanun değişikliğinde taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanlardan bahsediliyor. Bunlar da yine yağmaya, konuta, sanayiye, madencilğe açılacak olan yerler. Bilmeyenlerimiz olabilir, bu orman içi açıklıklar aslında orman ekosistemlerinin parçası; onları zenginleştiren, biyolojik çeşitliliği artıran alanlar. Şimdi bu alanların yağmalanmasının önü açıldığında sonu orman alanlarının daralması olacaktır. Sahillerdeki ve ormanların içindeki kayalık alanların yağmasının önü açılacaktır”*. Utku ÇAKIRÖZER konuşmasında ‘yağma’ sözcüğünü sık kullanmış, yasal düzenlemenin kabul edilmesi halinde ormanların yağmalanacağı, her önüne gelenin orman arazisini istediği gibi kullanacağını ifade etmiştir.

3.2. Milliyetçi Hareket Partisi Milletvekilleri Konuşmaları

Milliyetçi Hareket Partisi adına, Meclis Genel Kurulu'nda orman vasfı özelliğini yitiren arazilerin orman vasfı dışına çıkarılması üzerine yapılan yasal düzenleme (ek madde-16) konusunda 2 milletvekili farklı tarihlerde söz almış ve konuşmalarını gerçekleştirmiştir. MHP Milletvekillerinden Seyfettin YILMAZ ve Baki ŞİMŞEK farklı tarihlerde Meclis Genel Kurulunda yasa değişikliği üzerine söz almış, Seyfettin Yılmaz 4 farklı konuşma yapmış, benzer konuşmalar ayrıştırılarak, konuşmaların ek madde-16 ile ilgili olanları seçilmiş ve eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Milletvekillerinin yapmış oldukları konuşmalar içerisinde ek madde-16 ile doğrudan ilgili konuşma metinleri genel kurul tutanaklarından seçilerek eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Konuşmacı 1: Seyfettin YILMAZ

Milliyetçi Hareket Partisi adına konuşma yapan Seyfettin Yılmaz, yapılacak yasa değişikliğinin ormancılık tarihi açısından, ormanlara ihanet olarak vurgulamıştır. Konuşma metinlerinde ana olay ormansızlaşma üzerine kurulmuştur. Seyfettin Yılmaz'ın *"Nasıl bu ülkede on yıl içinde, on beş yıl içinde 1,5 milyon hektar orman alanı yok edildiyse, işte burada, 2/B'de satış tartışması yaptıysak yarın birileri gelerek -başka hükümet gelir, o gelir, bu gelir- siyasi baskılardan dolayı Muğla'da, Adana'da, İzmir'de, sahillerde, ranta açık yerlerde baskılarla "Ben burada bilim ve fen bakımından..."* şeklinde konuşması art alan ve bağlam olarak değerlendirildiğindeyse, art alana yer verilmiş, çıkarılması görüşülen yasa değişikliğinin geçmişte de çıkarıldığını ancak bu yasanın ormanlara verdiği zararı sayısal verilerle ifade ederek inandırıcılık artırılmıştır.

"Anayasa'nın 169 ve 170'inci maddeleri ormanların korunmasını ve herhangi bir suretle, ne suretle olursa olsun daraltılmamasını emreder. Şimdi, burada öyle bir madde geliyor ki taşlık, kayalık alanlar olmak üzere, orman özelliği olmayan yerleri Bakanlar Kurulu kararınca ormanın dışına çıkaracağız". diyen Seyfettin Yılmaz, orman vasfı taşımayan 'taşlık, kayalık' olarak adlandırılan alanların orman vasfı dışına çıkarılmasının sadece Bakanlar Kurulu veya Orman Bakanının talimatıyla sağlanacağı ifade edilerek, artık ormanların geleceğinin AKP hükümetinin elinde olacağı, iktidarın istediği gibi ormanları rant uğruna kullanacağı ifade edilmiştir. *"Yarın sel felaketi olduğunda, heyelan felaketi olduğunda... Niğde Milletvekili bilir, Çakıt Vadisi vardır bizim, taşlık, kayalık bir alandı. Pozantı, Çamardı'ya kadar, Adana'ya kadar bütün alanlar baskı altındaydı, sel baskısı altındaydı. Ama Türk ormancısı orada 17 bin hektar alanı; taşlık, kayalık alanı, ormanları korudu ve bugün Seyhan Barajı o çalışma sayesinde ayakta duruyor"*, Seyfettin Yılmaz'ın konuşma metinleri nedensel, referansal ve işlevsel olarak incelendiğindeyse; nedensel ilişkide ormansızlaşma sonucu, sel ve taşkınlara davetiye çıkarılacağı, aşırı yağışlar sonucu yüzeysel akışa geçen toprağın baraj havzalarını dolduracağı ifade edilmiştir. İşlevsel ilişkideyse, cümleler genelden özele kurulmuştur. *"Ben de Orman Bölge Müdürüydüm, törenler düzenledik. Ne diye düzenledik biliyor musunuz? Toroslarda taşlık, kayalık alanlara helikopterlerle sedir karpelleri ektik. Yani bugün gidin, o taşlık, kayalık alanlarda, binlerce hektar alanda gepgenç sedir ormanlarını görürsünüz. Taşlara bakın, taşın içinden ormanın, ağacın çıktığını görürsünüz"*. Taşlık, kayalık olarak adlandırılan Toros dağlarında helikopterle sedir tohumu atılması sonucu orman örtüsünün yeniden kazandırıldığı ifade edilmiştir *"Bir Orman Bakanı veya bir Orman bürokrati bilimsel olarak hiçbir şekilde "Bir yerde orman yetişmez." diyemez"*, cümlesindeki referansal ilişkideyse, Orman Bakanı'nın ormanları koruma konusunda duyarsız kaldığı, rant uğruna orman arazilerinin satışının önünü açan düzenlemenin mimarı olarak tarihe geçeceği söylenmiştir.

Seyfettin Yılmaz'ın konuşmalarında kullanmış olduğu sözcük seçimlerine bakıldığında; *"Bu, bu ormanların idam fermanıdır, bu ormanların köküne kibrit suyu dökmektir"*. 'ihanet, köküne kibrit suyu, idam fermanı ve rant' gibi terimler kullanmış, orman alanlarının göz göre göre yok edilmek istendiğini ifade etmiştir. *"Değerli arkadaşlar, "bozuk vasıflı orman" dediğiniz... "Taşlık, kayalık" deyip geçmeyin.*

Bakın, Amerika ve Avrupa’da üç kapalı ormanlar yeniden düzenlenerek yaban hayatının, floranın, su kaynaklarının sağlanması açısından gündeme getiriliyor”. Konuşma metinleri retorik olarak incelendiğindeyse, metinlerde birçok açıklama tırnak içinde verilmiş ve Avrupa ve Amerika’dan örnekler ile konunun önemi vurgulanarak inandırıcılık artırılmıştır. “Türk ormancısı Toroslarda milyonlarca sedir tohumu ekerek o taşlık, kayalık alanlarda -şu anda gidin bakın- 100 yaşında, 200 yaşında, 300 yaşında, 500 yaşında sedir ağacı ormanlarını görürsünüz”, yine ormansızlaşmayı önlemek adına yapılan çalışmalara ait sayısal değerler verilerek inandırıcılık desteklenmiştir.

Konuşmacı 2: Baki ŞİMŞEK

Milliyetçi Hareket Partisi adına konuşma yapan Baki ŞİMŞEK yapılacak yasa değişikliğinin ormanların kirli amellere alet edileceğini vurgulamıştır. *“Üzerinde yerleşim yeri bulunan alanların bir nebze olsun iyi araştırılıp yine Bakanlar Kuruluna değil, bu yetkinin yüce Meclise verilmesi lazım, burada tartışılarak. Ama üzerinde yerleşim yeri bulunmayan bir yerin yerleşime açılması kabul edilebilecek bir şey değildir, bunu hiç kimsenin makul bulması mümkün değildir”*. Konuşma metinlerinde ana olay ormansızlaşma üzerine kurulmuştur. Konuşma metinlerin art alan ve bağlam olarak değerlendirildiğindeyse, art alana yer verilmiş, çıkarılması görüşülen yasa değişikliğinin geçmişle olan bağlantısı açıklanmıştır. Yasanın çıkması durumunda orman sınırı dışına çıkarılacak yerler hakkındaki tasarrufun, Bakanlar Kurulunda değil Türkiye Büyük Millet Meclisinde olması gerektiğini ifade etmiştir. *“Şile’de üzerinde yüz elli, iki yüz yıllık binaların bulunduğu köylerimizde orman sınırları içerisinde kalan araziler Mecliste bütün partilerin vermiş olduğu destekle yeri belirtilerek, koordinatları belirtilerek orman dışına çıkarıldı ve oradaki köylülerin problemi çözüldü”*. Geçmişte yapılan İstanbul-Şile örneği verilerek, ona benzer bir çalışma olması konusunda önerisini dile getirmiştir. *“Türkiye’nin ormanları, geleceğimiz kirli emellere alet edilebilir”, “Bakanlık bunların hepsine para gözüyle bakıyor, başka bir gözle bakmıyor”*. Konuşma metinlerinde kullanılan sözcük seçimlerine bakıldığında; ‘kirli emeller, rant, imar rantı, para gözüyle’ gibi sözcükler kullanılmış, ormanların istenmeyen kişilere satılıp yok edileceği ifade edilmiştir. *“Yine, Erdemli’nin Üçtepe köyünde, burada 2007 yılında vatandaşlara tapu veriliyor, şu anda da Hazine diyor ki: “Burası benim. Ben burayı ihale yoluyla satacağım.” Üzerinde vatandaşın serası var, üzerinde vatandaşın bahçesi var. Orman Bakanlığı orman içerisinde bulunan yerleri çıkartıp imara açacağına, ranta açacağına, gelsin, vatandaşın bu tip sorunlarıyla uğraşsın”*. Konuşma metni retorik olarak incelendiğindeyse, bazı bölümlerin tırnak içerisinde verildiği, geçmişte çalışma yapılan alanlara dair isimler verilerek (Erdemli-Üçtepe köyü, İstanbul-Şile) metinlerin inandırıcılığı desteklenmiştir.

3.3. Halkların Demokratik Partisi Milletvekilleri Konuşmaları

Halkların Demokratik Partisi adına, Meclis Genel Kurulunda orman vasfı özelliğini yitiren arazilerin orman vasfı dışına çıkarılması üzerine yapılan yasal düzenleme (ek madde-16) konusunda 1 milletvekili söz almış ve konuşmalarını gerçekleştirmiştir. HDP Milletvekillerinden Mahmut Celadet GAYDALI’nın ek madde-16 ile ilgili konuşması seçilmiş ve eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Halkların Demokratik Partisi adına konuşma yapan Mahmut Celadet Gaydalı, *“Değerli milletvekilleri, bu Meclisten halk adına, halkın yararına hiçbir şey çıkmadığı gibi bu yasadaki da üretici adına hiçbir şey çıkmayacaktır”*, ifadesiyle yapılacak yasa değişikliğinin halk için yararlı olmayacağını, TBMM’de yasa yapma yetisini elinde bulunduran iktidar yanlısı milletvekillerinin, halkın yararına yasa yapmadığını vurgulamıştır. Konuşma metinlerinde ana olay ormanların satılıp yok edilmesi üzerine kurulmuştur. Konuşma metinlerin art alan ve bağlam olarak değerlendirildiğindeyse, konunun art alan hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu anlaşılmış ve cümleler arasında bağlantı kurulmuştur. Konuşma metni genelden özele bir akış ile söylenmiştir. Ormanların korunması ve kollanması gerektiği ifade edilmiştir. Basit cümleler kullanılmıştır. *“Su, orman, dikili ağaç, tarım alanı, kayalık alan, fark etmez, hepsi satılabilir, tam bir tüccar anlayışıyla ülke yönetilmeye çalışılıyor. Bugün, kendi iktidarınıza hak gördüğünüz bütün yıkım ve yağma politikaları gelecek adına bir utançtan öte bir şey*

olmayacaktır”, konuşma metninde kullanılan sözcüklere bakıldığında; ‘satmak, üç kuruş para, tüccar anlayışı’ gibi kelimeler tercih edilmiş, ormanların ekonomik kazanç uğruna zengin bir kesime satılacağı ifade edilmiştir. *“En basitinden örnek vermek gerekirse daha önce geçen ek madde-16’da “Orman olarak kıymetli görülmeeyen ama tarım alanına dönüştürülmeyen alanlar orman alanı dışına çıkarılarak üçüncü şahıslara satışı yapılacaktır.” deniyor. Bir yandan var olan tarım arazileri imara açılıyor, diğer yandan “Tarım alanına dönüştürülmezse satışını yaparız.” diyorsunuz.* Konuşma metni retorik olarak incelendiğindeyse, konuşma metni içerisinde bazı bölümler tırnak içerisinde verilerek inandırıcılık artırılmıştır.

3.4. Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekilleri Konuşmaları

Adalet ve Kalkınma Partisi adına, Meclis Genel Kurulunda orman vasfı özelliğini yitiren arazilerin orman vasfı dışına çıkarılması üzerine yapılan yasal düzenleme (ek madde-16) konusunda 1 milletvekili söz almış ve konuşmalarını gerçekleştirmiştir. AKP Milletvekilllerinden ve dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel EROĞLU’nun ek madde-16 ile ilgili konuşması seçilmiş ve eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi adına konuşma yapan dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel EROĞLU, *“Efendim, biliyorsunuz, şehirler, ormanlık alan taşlık kayalık da olsa ormana giremiyor, girilmesi mümkün değil, biz de çok hassasız. Ne oluyor? Şehirler mümbit tarım arazilerine kayıyor. Hâlbuki orada altyapı problemi var, deprem riski var, pek çok riskler var. Mümbit zirai araziler elden çıkıyor. Dolayısıyla biz diyoruz ki bu şekilde, hakikaten bilim ve fen bakımından orman vasfını kaybetmiş olan alanları Millî Emlake verelim. Hem depreme dayanıklı, tarım arazilerini kurtaracak, aynı zamanda büyük bir fayda sağlıyor”,* yapılacak yasal düzenlemenin şehirler adına faydalı olacağı, şehirleşme uğruna tarım arazilerinin yok edilmeyeceği, deprem riski taşıyan ülkemiz şehirlerinin zemini sağlam yerlere kurulacağını ifade etmiştir. Konuşma metninin ana olayı çıkarılacak yasal düzenlemenin sağlayacağı fayda üzerine kurulmuştur. Konuşma metinlerin art alan ve bağlam olarak değerlendirildiğindeyse, art alana yer verilerek, yasa değişikliğiyle geçmişte yaşanan sorunların çözüme kavuşacağı vurgulanmıştır. Konuşma metni genelden özele bir akış ile söylenmiştir. *“Bir de şunu söylemek istiyorum: Bu bir kişinin imzasıyla değil, neticede Bakanlar Kurulu karar verecek Gemlik’te olduğu gibi. Bakanlar Kurulu karar verecek, bunun koordinatları belirlenecek. Ona göre herkese açık, şeffaf bir şekilde yapılacak. Bunun sözünü veriyoruz”.* Konuşma metni nedensel, referansal ve işlevsel olarak değerlendirildiğindeyse; referansal ilişkide ormansızlaşma konusunda yeterli çalışmaların yaptığı, yapılan yasal düzenlemelerde şeffaf olduğu, hem devletin hem de milletin kazandığı ifade edilmiştir. Nedensel ilişkideyse; şehirlerin depreme dayanıklılığını artırmak için taşlık-kayalık arazilerin yerleşim yeri olarak seçildiği belirtilmiştir. İşlevsel ilişkiye bakıldığında; bir cümlelinin açılımı kendinden sonra gelen cümlede açıklanmıştır. Örneğin; yapılan yasal düzenlemede karar vericilerin Bakanlar Kurulu olacağı, sadece bir kişinin yetkili olmayacağı, Gemlik’te olduğu gibi örneği ile anlatılmıştır. Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu’nun sözcük seçimleri incelendiğindeyse; ‘ranta izin verilmeyecek, söz veriyoruz, hassasız, şeffaf olacağız’ gibi kelimelerin kullanıldığı görülmüştür. *“Böylece, hem devlet kazanıyor hem orman teşkilatı hem millet kazanıyor. Maksudımız budur. Bunu özellikle arz etmek istiyorum”.* AKP hükümetinin yasal düzenlemenin yasalaşması sonucunda yapılacak çalışmaların vatandaşın ve devletin yararına olacağını savunmuştur. Konuşma metni retorik olarak incelendiğindeyse, konuşma metni içerisinde ‘Gemlik’ gibi daha önce problem olup, problemi çözülen yer isimleri verilerek inandırıcılık artırılmıştır.

4. TARTIŞMA

Türkiye’de orman kanununda yapılacak yasa değişiklikleri üzerine yapılan konuşmaların söylemsel analizinden elde edilen en önemli bulgu, ormancılık söylemlerinin kriz (yasal değişiklik, orman

yangını gibi) durumlarında ortaya çıkmış olmasıdır. Söylemler genellikle ormanların tahrip edilerek tüketilmesi ve orman ekosisteminin yok olması üzerine kurulmaktadır. Konuşma metinlerinde, ormansızlaşma, yaban hayatı ve ekosistemin korunması ve yasaları değiştirilerek ormanların yok edilmesinin önünün açılacağı gibi konulara odaklanan bir söylem geliştirilmiştir. Bunlar arasında Türkiye’de orman kanununda yapılan yasa değişikliklerinin ormanlara çok daha zarar verdiği konusu ön plana çıkmıştır. Günümüze kadar 626 000 ha arazi orman vasfı dışına çıkarılarak ormanlık alanlar yok edilmiştir.

Ormansızlaşma, orman arazilerinin başka amaçlar için kullanımının önünün açılması üzerine yapılan konuşmalar kritik dönemin merkezinde yer almıştır. Bu yasal düzenlemenin sonucunda meydana gelecek zarar, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarda incelenerek milletvekillerinin dikkatini çekmek için sıklıkla vurgulanmıştır.

Türkiye’de de ormansızlaşmanın en büyük sebebi, orman arazilerinin başkaca arazi kullanım biçimlerine dönüştürülmesi olarak görülmektedir. Bu durumda tarım, turizm, şehirleşme, madencilik, enerji, ulaşım gibi sektörlerin arazi talepleri için orman sayılan alanlar geçmişten günümüze kadar kullanılmıştır. Orman kanununun 2. maddesinin b fıkrasını simgeleyen ve kamuoyunda 2/B diye bilinen uygulama, ‘*bilim ve fen bakımından*’ orman vasfını yitiren ve tarım ve hayvancılık için kullanılması yararlı olan ve yerleşim alanlarının orman sınırları dışına çıkarılmasını ifade etmektedir. Yani 2/B, orman arazilerinin başkaca arazi kullanım biçimlerine dönüştürülmesinin yasal dayanağını teşkil etmiştir. Ek madde-16 uygulaması da 2/B yasasına dayanarak çıkarılmıştır.

Ormansızlaşma, ağaç ve bitki örtüsünün yok edilmesi veya başkaca kullanım alanlarına dönüştürülmesi olarak ifade edilmiştir. Ormansızlaşma sonucu çeşitli çevresel felaketler meydana gelmekte yerleşim yerleri sel ve taşkınlarla büyük zarar görmektedir. İlave olarak ekonomileri ve yerel toplulukları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, ormansızlaşmaya neden olabilecek yasal düzenlemeler yürürlüğe konmadan önce, konu siyاسilerin dikkatini çekmiş ve ormansızlaşma, özellikle ormanlarla ilgili yasal düzenlemelerin yapıldığı dönemde söylemlerin odağında yer almıştır.

Konuşma metinlerinde görüldüğü üzere orman kanununda yapılacak yasal değişiklik üzerine siyاسilerin konuşmaları çok az bulunmuş ve yapılacak yasa değişikliğinin sebep olacağı zararlar ile ilgili hiçbir bilimsel veri hakkında konuşulmamıştır. Orman Genel Müdürlüğüne yapılan birkaç çalışmaya ait sayısal veriler sunulmuştur.

Orman kanununda yapılacak olan ya da geçmişte yapılan yasal düzenlemeler, CHP, MHP ve HDP milletvekilleri tarafından sıklıkla eleştirilmiş, yapılacak yasal düzenlemenin ormansızlaşmaya sebep olacağı ifade edilmiştir. Irak (2022), 2018 Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçim sürecine yönelik yapmış olduğu söylem analizi çalışmasında, adayların siyasal iletişim stratejilerini büyük ölçüde rakip aktörlerin meşruiyetini sorgulayan ve onları hedef alan eleştirel söylemler üzerine inşa ettiklerini ortaya koymaktadır. Adayların söylemlerinde, kendi politik vaatlerini ve geçmişteki icraatlarını öne çıkarma çabası dikkat çekerken, bu söylemler çoğunlukla karşıt adayların yetersizliklerini vurgulayan bir karşılaştırmalı dil üzerinden kurgulanmıştır. Irak’ın ifade ettiği gibi AKP döneminde orman kanunu ile ilgili yapılan düzenlemeler eleştirilmiştir. AKP milletvekili ise yapılacak yasa düzenlemesinin, devlet ve millet için yararlı olacağını, ekonomik kazanç elde edileceğini savunarak destekleyici dil kullanmıştır. MHP Milletvekili Seyfettin Yılmaz (Orman Mühendisi) haricinde konuşma yapan milletvekillerinin ormancılık politikası ve tarihçesi hakkında derinlemesine bilgi birikimine sahip olmadıkları görülmüştür.

Bu çalışma, CHP, MHP, HDP ve AKP milletvekillerinin ormancılık politikalarını belirleyen yasal düzenlemeleri ne ölçüde yeterli buldukları konusundaki farklılıkları belirlemeyi hedeflemiştir. Analiz sonucunda; Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu, yapılacak kanunu düzenlemenin ihtiyaç olduğunu, geçmişten gelen birçok problemi çözeceğini savunan bir dil kullanmıştır. Özgür ve Anık (2019), yapmış oldukları çalışmada, ikna kavramını; bireylerin ya da toplulukların düşünsel

dünyalarını etkileme, mevcut kanaatlerini dönüştürme ya da düşüncelerinin yönünü belirleme süreci olarak tanımlamıştır. Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu yapmış olduğu konuşmasında, yapılacak kanuni düzenleme hakkında muhalif milletvekillerinin kararlarını değiştirmeye çalışmıştır. Buna karşılık, CHP, MHP ve HDP milletvekilleriye yapılacak kanuni düzenlemeyi eleştirmiş, kanunun çıkması durumunda ormansızlaşma açısından geri dönülemez bir yola girileceğini vurgulamıştır.

Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu, orman kanunu ile ilgili düzenlemenin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu hem devletin hem vatandaşın kazanacağını, geçmişte yapılan düzenlemeler gibi birçok soruna çözüm bulacağını ifade etmiştir. CHP, MHP ve HDP milletvekilleriye AKP hükümetinin ormansızlaşmanın ana aktörü olduğunu, yıllardır orman kanununda değişiklikler yaptığını ancak sorunların hala devam ettiğini belirtmişlerdir. Anton'un (2022), Avrupa Parlamentosu'ndaki Rusya söylemlerine odaklanan çalışması, Parlamento genel kurulunda gerçekleştirilen tartışmaların, "biz" ve "öteki" ile "iyi" ve "kötü" ikilikleri çerçevesinde kimliklerin tanımlanması, yeniden üretilmesi ve bu tanımların müzakere edilmesi süreçlerine ışık tuttuğunu ortaya koymaktadır. Burada da Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu 'biz' ile CHP, MHP ve HDP milletvekilleri ise 'öteki' olarak tanımlanmıştır.

5. SONUÇLAR

Bu çalışma, 2018 yılında Orman Kanunu'nda yapılacak ek madde-16 değişikliği üzerine milletvekillerinin ilgili kanunun yasalaşması sonucu orman arazilerinde meydana getireceği etkilerle ilgili konuşmaları, Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem analiz modeli kullanılarak analiz edilmiştir.

Konuşma metinleri milletvekillerinin bağlı bulundukları siyasi partiye göre kategorize edilmiştir. Söylem analizi milletvekilleri arasında çok büyük farklılıkları olmadığını ortaya çıkarmıştır. CHP, MHP ve HDP milletvekilleri eleştirel bakış açısıyla konuşmalarını yaparken, AKP milletvekili ise yapılan yasal düzenlemeyi savunmuştur.

Bütün milletvekilleri konuşma metinlerinde istatistiki veriler veya yerleşim yerlerine ait isimler kullanış, konuşulanların inandırıcılığı desteklenmiştir. Orman kanunun yasalaşmasından sonra milletvekilleri tarafından Meclis Genel Kurulunda artık konuşulmadığı, gündemden düştüğü görülmektedir.

AKP milletvekilleri yapılacak yasal düzenlemeyi 'hem devlet kazanacak hem millet kazanacak, rant söz konusu değildir' gibi ifadelerle tanımlarken, CHP, MHP ve HDP milletvekilleri ise 'rant, ihanet, yağma' gibi sözcüklerle ormanların yok edildiği, ormansızlaşmanın ana aktörünün AKP iktidarı olduğu vurgulamıştır.

Sonuç olarak, orman kanununda yasal düzenlemeler yapılmadan önce, yasal düzenlemelerin hangi bölgelerdeki sorunları çözeceğine dair Meclis Genel Kurulunda detaylı bilgi verilmesi, gelecek eleştirileri azaltacaktır.

Torba kanunların yasama sürecinde hızlı bir biçimde kabul edilmesi, beraberinde hata yapma riskini de artırmaktadır. Özellikle yapılan değişikliklerin yalnızca madde numaraları üzerinden belirtilmesi, ilgili düzenlemelerin takibini zorlaştırmakta ve hukukî belirlilik ilkesini zedelemektedir. Her ne kadar kanun yapım tekniğinin toplumsal ihtiyaçlara cevap veren ve uygulamada kolaylık sağlayan düzenlemelerden oluştuğu ifade edilse de, yasal değişikliklerin yalnızca belirli kişi veya kuruluşlara yönelik biçimde gerçekleştirilmesi, toplumun farklı kesimleri açısından çeşitli hak ihlallerine ve adalet duygusunun zedelenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle, kanun yapım sürecinde yalnızca teknik uygunluk değil, aynı zamanda toplumsal uzlaş ve katılımın da gözetilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma yalnızca 2018 yılındaki ek madde-16 değişikliği üzerine odaklanmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, farklı dönemlerdeki benzer çevre veya orman yasası değişikliklerinin

Meclis'te nasıl tartışıldığı karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Böylece siyasal söylemdeki değişim veya süreklilikler ortaya konulabilir.

Milletvekili konuşmalarının yanı sıra, aynı dönemde medyada (gazeteler, televizyon programları, sosyal medya) yapılan haber ve yorumlar da söylem analizine dahil edilerek, Meclis söylemiyle kamuoyu söylemi arasındaki etkileşim araştırılabilir.

Yasalaşan Orman Kanunu değişikliğinin sonrasında, ilgili bölgelerdeki orman alanları, çevresel tahribat düzeyi ve yerel halkın ekonomik durumu gibi göstergeler üzerinden nicel bir etki analizi yapılabilir. Böylece söylem düzeyindeki iddiaların (örneğin rant, devlet-millet kazanacak gibi) gerçek sonuçlarla ilişkisi test edilebilir.

Yazar Beyanları

Çıkar çatışması yoktur. Çalışma için maddi destek alınmamıştır. Etik kurul onayı gerekmemektedir. Üretken yapay zekâ araçları kullanılmamıştır. Daha önce sunulmamış veya yayımlanmamıştır. Veriler makale içinde sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Anton, W. (2022). *"Russia" in the European Parliament: Voting patterns, discourse-coalitions and self-other representations* [Doktora tezi, Ludwig Maximilian University].
- Ayaz, H. (1998). *Orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının yasal boyutu ve sosyoekonomik nedenleri üzerine bir araştırma (Ordu ili örneği)* (Tez No. 78097) [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayaz, H., Türker, M.F. (1998). Orman rejimi dışına arazi çıkarma uygulamalarının yasal ve sosyo-ekonomik boyutu üzerine bir araştırma (Ordu ili örneği), *Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman Mülkiyet Sorunları Sempozyumu*, içinde (ss. 272–284).
- Aydın Çoşkun, A. (1999). Türkiye'de ormanlardan yararlanmanın yasal esasları. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 49(1), 83–110.
- Büyükkantarcioglu, S. N. (2012). Haberi eleştirmek. *Söylem incelemelerinde eleştirel dilbilimsel boyut: Eleştirel söylem çözümlemesi ve ötesi* içinde (ss. 166–200). Literatürk Yayınları.
- Çağlar, Y. (2012). *Türkiye ormancılık tarihi*. ODTÜ Yayıncılık.
- Çakmak, A. (2019). *Constructing neo-Ottomanism: From rhetorical to political action and its aftermaths* (Tez No. 542426) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdönmez, C. (2013). 2B alanlarının satışının Türkiye ulusal ormancılık programı açısından irdelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 13 (2), 307–324.
- Erdönmez, C., (2022), Özet. E. Atmış (Ed.), *Türkiye ormancılığı 2022 Türkiye'de ormansızlaşma ve orman bozulmaları* içinde (ss. 15–19). Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, No:57
- Erdönmez, C., Özden, S., Akesen, A., Ekizoğlu, A., Kuvan, Y. ve Atmış, E., (2010). Ormancılık politikası. A. Akesen ve A. Ekizoğlu (Ed.), *Ormancılık politikası* içinde (ss. 37–52). Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi Yayın No: 6.
- Erdönmez, C., Yurdakul Erol, S. (2021), Türkiye'de ulusal ormancılık politikasının tarihsel gelişimi açısından bir dönüm noktası: 1255 sayılı yasa. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23(1), 182–201. <https://doi.org/10.24011/barofd.805525>
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge University Press.
- Fairclough, N. (2003). Dil ve ideoloji. *Söylem ve ideoloji* içinde (ss. 123–136). Su Yayınları.
- Fairclough, N., Mulderrigan, J., & Wodak, R. (2011). Critical discourse analysis. T. A. Dijk (Ed.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction* içinde (ss. 357–379). Sage.
- Gümüş, C. (2004). *Ormancılık politikası*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Fakülte Yayın No: 34.
- Gümüş, C. (2018). *Türk orman devrimi*. Türkiye Ormancılar Derneği.
- İnal, S. (1969). *Ormancılık politikası ders notları*. Rota Baskısı.

- Irak, H. (2022). Siyasal iletişimin dijitalleşmesi: 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde siyasal partilerin Twitter üzerinden karşılaştırmalı analizi. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (7), 203–234. <https://doi.org/10.46372/arts.1012960>
- Özer, Ö. (2011). *Haber söylem ideoloji: Eleştirel haber çözümlemeleri*. Literatürk Yayınları.
- Özgür, Ö. F. ve Anık, C. (2019). 2017 Anayasa değişikliği referandumunda AK Parti ve CHP'nin propaganda materyallerinin söylem çözümlemesi ile incelenmesi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 34, 221–246. <https://doi.org/10.17829/turcom.664234>
- Solak, Ö. (2011). Küçük Ağa romanının eleştirel söylem analizi. *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1–14.
- Toksoy, D., Ayaz, H., Şen, G. ve Özden, S. (2005) Doğa Karadeniz Bölgesinde orman-köylü ilişkileri. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 6(1–2), 79–85
- Tolunay, A., (1998). *Sosyal ormancılık ve Türkiye açısından önemi* (Tez No. 77955) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- van Dijk, T. A. (1988a). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- van Dijk T. A. (1988b). *News analysis: Case studies of international and national news in the press*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- van Dijk, T. A. (1993). *Principles of critical discourse analysis*. Discourse & Society, 4(2), 249–283.
- van Dijk T. A. (2019). *İdeoloji multidisipliner bir yaklaşım*. çev. Ayşe Demir. Ankara, Hece Yayınları.
- Wodak, R. (2014). Critical discourse analysis. C. Leung ve B. V. Street (Ed.), *The Routledge companion to English studies* içinde (ss. 302–317). Routledge.
- Yıldırım, D. H., ve Ayanoğlu, S. (2014). 6292 sayılı yasa hakkında düşünceler. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University* 64(1), 1–11. <https://doi.org/10.17099/jffiu.92409>